

Sufinansira
Evropska unija

german
cooperation

DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

EU4BusinessRecovery

Za konkurentnu i inovativnu domaću ekonomiju
For competitive and innovative local economy

Smjernice za zaštitu od Covid-19 na radnom mjestu U metalnom i drvnom sektoru

IMPRESUM

SMJERNICE ZA ZAŠTITU OD COVID-19 NA RADNOM MJESTU U METALNOM I DRVNOM SEKTORU

Autor

JNU Institut za zaštitu i ekologiju RS

Izdavač:

Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

EU4BusinessRecovery

Ublažavanje posljedica krize izazvane pandemijom COVID-19 na MMSP-e u metalnoj, mašinskoj i drvenoj industriji i sektoru turizma u Bosni i Hercegovini

Adresa

Vrbanja 1, Vrbanja 1, Sarajevo City Centre – 12. sprat, 71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina, www.eu4business.ba

Grafičko oblikovanje:

BORAM

Autor/izvor fotografija:

Shutterstock

Ova publikacija je pripremljena u sklopu projekta EU4BusinessRecovery koji pruža podršku Bosni i Hercegovini u ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica uzrokovanih pandemijom COVID-19. Projekat pomaže izvozno orijentisanim MMSP-ima i poljoprivredno-prehrambenim i turističkim djelatnostima da nastave s radom i sačuvaju radna mjesta, te uz to pomaže preduzetnicama, mladima i drugim osjetljivim kategorijama da pokrenu vlastiti biznis. Ova publikacija je nastala uz finansijsku podršku Evropske unije (EU) i njemačke vlade (BMZ). Za sadržaj je odgovoran isključivo Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH i isti stoga ne mora nužno odražavati stavove EU ili BMZ-a.

EU4BusinessRecovery zajednički finansiraju Evropska unija i njemačka vlada. Projekat zajedno provode GIZ, UNDP i ILO.

© 2021 EU4BusinessRecovery. Sva prava pridržana.

SMJERNICE ZA ZAŠTITU OD COVID-19 NA RADNOM MJESTU

U METALNOM I DRVNOM SEKTORU

SADRŽAJ

	1. UVOD.....	6
	2. OPŠTE MJERE.....	7
	2.1. Opšte mjere higijene	7
	2.2. Dezinfekcija ruku radnika iz drvne i metaloprađivačke industrije	8
	2.3. Sušenje ruku.....	8
	3. ORGANIZACIJA RADA U USLOVIMA COVID-19	9
	3.1. Održavanje rastojanja između radnih mjesta u preduzeću.....	9
	3.2. Organizacija radnih mjesta i prilagođavanje organizaciji rada	10
	3.3. Čajna kuhinja i kantina.....	10
	3.4. Sala za sastanke	11
	3.5. Higijena u sanitarnim prostorijama.....	11
	3.6. Rad u skladištima	12
	3.7. Upotreba lifta u objektima.....	12
	3.8. Preporuke za ulazak drugih fizičkih lica u prostor preduzeća	12
	3.9. Ograničenja u slučaju zajedničkog prevoza do posla i službenih putovanja .	13
	3.10. Rad od kuće - administrativni sektor	14
	4. ZAŠTITNA OPREMA I SREDSTVA U USLOVIMA COVID-19.....	15
	4.1. Korištenje zaštitne opreme - maske za usta i nos	15
	4.2. Upotreba zaštitnih rukavica	16
	4.3. Upravljanje otpadom u uslovima Covid-19.....	16
	5. SREDSTVA ZA RAD U PROIZVODNIM SEKTORIMA.....	17
	5.1. Korištenje radnog alata.....	17
	5.2. Rukovanje mašinama u proizvodnji	17
	5.3. Mjere prilikom čišćenja mašina.....	18
	5.4. Rashladna maziva za radne mašine u proizvodnji.....	19

	6. VENTILACIJA I KLIMATIZACIJA RADNOG PROCESA	20
6.1.	Prirodna ventilacija u uslovima Covid-19	20
6.2.	Vještačka ventilacija u uslovima Covid-19	21
	7. POSTUPANJE U SLUČAJU SUMNJE NA COVID-19.....	22
7.1.	Usvojiti interne propise unutar preduzeća.....	22
7.2.	Čišćenje i dezinfekcija zgrade ako je neka osoba zaražena u preduzeću ..	23
7.3.	Nastavak rada nakon privremenog prekida proizvodnje	23
	8. PREVENTIVNA ZAŠTITA NA RADU	24
8.1.	Uključivanje svih relevantnih faktora u borbu protiv Covid-19	24
8.2.	Zaštita žena na radu.....	24
	9. AŽURIRANJE AKTA O PROCJENI RIZIKA I IZRADA PLANA PRIMJENE	25
	MJERA/PLANA PRIPRAVNOSTI	25
9.1.	Plan primjene mjera/plan pripravnosti	25
9.1.1.	Preventivne mjere i aktivnosti za sprečavanje pojave epidemije zaraznih bolesti	26
9.1.2.	Mjere i aktivnosti za postupanje u slučaju pojave epidemije zarazne bolesti	26
9.1.3.	Zaduženje za sprovođenje i kontrolu sprovođenja preventivnih mjera i aktivnosti.....	27

1. UVOD

Smjernice za zaštitu od COVID-19 na radnom mjestu u metalnom i drvnom sektoru su rezultat projekta EU4BusinessRecovery (2021-2023), kojeg finansiraju Evropska unija i njemačko Savezno ministarstvo za ekonomsku saradnju i razvoj, a zajednički provode Njemačko društvo za međunarodnu saradnju (GIZ), Međunarodna organizacija rada (ILO) i Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP). Projekat ima za cilj pružanja podrške mikro, malim i srednjim preduzećima u Bosni i Hercegovini u ublažavanju negativnih ekonomskih efekata prouzrokovanih pandemijom COVID-19.

Smjernice za zaštitu od COVID-19 na radnom mjestu u metalnom i drvnom sektoru rezultat su rada stručnog tima Njemačkog društva za međunarodnu saradnju (GIZ-a) i interdisciplinarnе radne grupe sastavljene od institucija i organizacija nadležnih za usvajanje i provođenje standarda zaštite na radu na različitim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini.

Osnov za izradu smjernica su informacije Evropske agencije za bezbjednost i zdravlje na radu (EU-OSHA) i preporuke njemačkog Strukovnog udruženja za drvenu i metaloprerađivačku industriju BGHM, usklađene sa važećim propisima u Republici Srpskoj, Federaciji BiH i Brčko distriktu BiH (zakoni o zaštiti na radu, akti republičkog štaba za vanredne situacije Republike Srpske, naredbe Kriznog štaba Federalnog ministarstva zdravstva, naredbe Štaba za zaštitu i spašavanje Brčko distrikta).

Zaštita na radu je jedna od veoma važnih oblasti za sprečavanje širenja COVID-19. Drvnoj i metalnoj industriji treba posvetiti posebnu pažnju u pogledu zaštite na radu, zbog velikog broja zaposlenih u fabričkim halama, što pogoduje širenju pandemije. Zbog toga bi društvo, institucije, poslodavci i radnici trebali da prepoznaju važnost zaštite i zajedničkog djelovanja, kako bi smanjili izloženosti virusu na radnom mjestu na najmanju moguću mjeru.

Ciljevi smjernica za zaštitu od COVID-19 na radnom mjestu u metalnom i drvnom sektoru su:

- Spriječiti ulazak virusa u samu fabriku, zaštititi radnike i radna mjesta,
- Pomoći poslodavcima i radnicima da ostanu sigurni i zdravi u radnom okruženju koje se zbog pandemije COVID-19 znatno promijenilo,
- Definirati procedure na radnom mjestu poštujući sve mjere zaštite na radu i zdravstvene standarde,
- Osigurati nesmetan rad kompanija u uslovima COVID-19.

Predložene smjernice odražavaju važeće propise u Bosni i Hercegovini i najbolje evropske prakse, te se preporučuje da se prilikom njihove primjene kontinuirano prate i eventualne promjene u preporukama nadležnih zdravstvenih službi. Ukoliko postoje odstupanja između preporuka sadržanih u ovim smjernicama i važećih propisa, potrebno je da poslodavci i radnici postupaju u skladu sa važećim propisima u BiH.

2. OPŠTE MJERE

2.1. OPŠTE MJERE HIGIJENE

U nastavku su navedene opšte mjere higijene, koje neće biti moguće primijeniti na sva radna mjesta ili poslove zbog njihove prirode.

- Za pranje ruku radnika je neophodno staviti na raspolaganje blagi tečni sapun i jednokratne ubruse za brisanje ruku;
- Ruke je neophodno prati detaljno najmanje 20-30 sekundi. Neophodno je prati sve dijelove ruku, a posebno prostor između prstiju, vrhove prstiju, nokte i palčeve;
- Stavite držač pamučne rolne za brisanje ruku sa automatskim pomicanjem (držač koji uvlači korišteni dio pamučne rolne) ili obezbijedite jednokratne ubruse za brisanje ruku u dozatorima;
- Dodatna dezinfekcija ruku nakon pranja ruku nije potrebna i ne preporučuje se, kako bi se oštećenje kože svelo na minimum;
- Preporuka je da se ne koriste kombinovani preparati (sapuni koji sadrže dezinfekcijsko sredstvo), jer u prevelikoj mjeri opterećuju kožu;
- Sredstva za dezinfekciju ruku su neophodna samo ukoliko ne postoji mogućnost pranja ruku;
- Mjere zaštite od infekcije je neophodno objasniti i na razumljiv način dati uputstva (npr. pomoću znakova, plakata, obilježja na podu);
- Neophodno je postaviti informativni i edukativni materijal koji se odnosi na provođenje preventivnih mjera za sprečavanje zaraze COVID-19, kao što su (pravilno pranje ruku, kihanje, kašljanje i sl., a koji su izradili relevantni izvori), na javnom mjestu u preduzeću i da bude dostupan i razumljiv svim radnicima;
- Neophodno je poštovati plan zaštite kože, postavite odgovarajuća sredstva za njegu kože u dozatorima. Redovno provjeravajte djelotvornost i posljedice mjera higijene (npr. oštećenja kože),
- Sredstva za njegu kože se u pravilu trebaju koristiti uvijek nakon kraja radnog vremena, mjere zaštite kože podržavaju regeneraciju kože i sprečavaju oboljenja kože;
- Neophodno je objasniti zaposlenima značaj mjera higijene, odnosno relevantnost dosljedne provedbe u cilju prekida lanca infekcije;
- Na mobilnim i udaljenim radnim mjestima stvorite uslove za pranje i brisanje ruku, na primjer, tako što ćete omogućiti pranje ruku ili obezbijediti kanistere sa vodom, tečnim sapunom i jednokratne ubruse za ruke;
- Kada to nije moguće, kao minimum postavite sredstva za dezinfekciju ruku koja dijelom ubijaju virus i po mogućnosti vlaže kožu ruku. To takođe važi i za zaposlene koji rade na terenu i u dostavi;
- Voditi evidenciju o izvršenoj dezinfekciji radnog prostora preko liste koja se postavlja na vidno mjesto u proizvodnom pogonu i toaletima;

- Službena vozila opremite sredstvima za higijenu ruku (npr. kanisteri sa vodom i tečni sapun), sredstvima za dezinfekciju ruku, kao i jednokratnim papirnim ubrusima i kesama za smeće koje je moguće zatvoriti;
- Sredstva za dezinfekciju ruku su zapaljiva. Neophodno ih je štiti od toplote i držati dalje od izvora zapaljenja. U automobilu treba držati samo mala pakovanja. Neophodno je poštovati uputstva proizvođača sredstva za dezinfekciju;
- Preduzmite odgovarajuće mjere kako bi se izbjeglo pretjerano opterećivanje osoblja zaduženog za čišćenje; zatražite od radnika da ostave svoje radno mjesto urednim;
- Radnicima osigurajte maramice i kante za smeće obložene plastičnom vrećicom kako bi se mogle prazniti, a da se ne dodiruje njihov sadržaj.

2.2. DEZINFEKCIJA RUKU RADNIKA IZ DRVNE I METALOPRERAĐIVAČKE INDUSTRIJE

Radna mjesta iz drvne i metaloprerađivačke industrije u većini slučajeva ne zahtijevaju dezinfekciju ruku. Međutim, neophodno je dezinfikovati ruke u sljedećim slučajevima:

- Ukoliko nije moguće oprati ruke, na primjer, tokom terenskog rada, vršenja dostava ili nakon upotrebe mobilne WC kabine;
- Ukoliko postoje kontakti sa osobama kojima je potrebna njega, koje imaju oslabljen imunitet ili su inficirane;
- Ukoliko postoji kontakt sa poslovnim klijentima;
- Ukoliko se vrši prerada namirnica (npr. u kuhinjama preduzeća);
- Neophodno je voditi računa o tome da se koriste sredstva za dezinfekciju ruku sa dokazanim, bar djelimično virucidnim efektom;
- Ruke prije dezinfekcije moraju biti suve. Sredstvo za dezinfekciju je neophodno dovoljno dugo trljati rukama (većinom 20-30 sekundi). Posebno je neophodno staviti dovoljnu količinu sredstva za dezinfekciju na vrhove prstiju, ležište noktiju, palčeve i prostor između prstiju i trljati ruke;
- Sredstvo za dezinfekciju mora biti u potpunosti upijeno prije nego se pređe na vršenje drugih radnji. Neophodno je postupati u skladu sa uputstvima za upotrebu proizvođača sredstva za dezinfekciju.

2.3. SUŠENJE RUKU

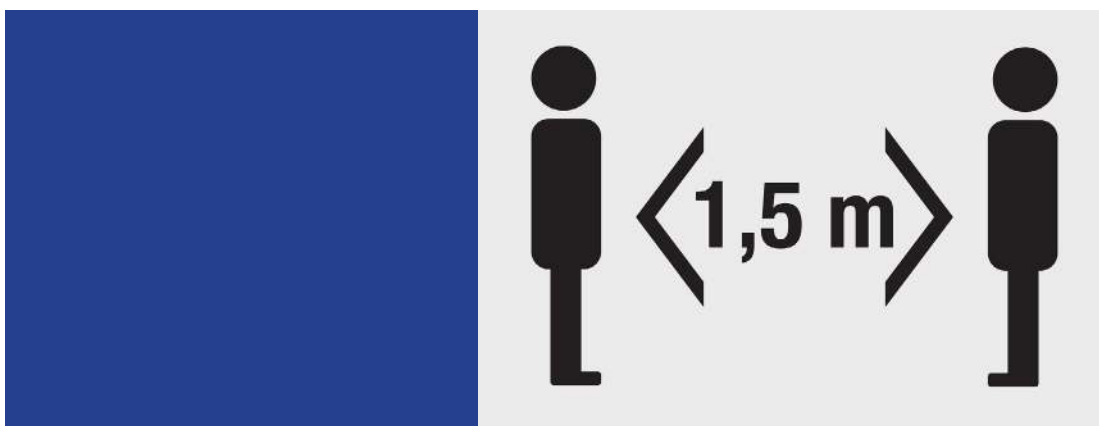
- Pažljivim sušenjem ruku smanjuje se prenos mikroorganizama sa ruku na kontaktne površine;
- Za sušenje ruku preporučuju se jednokratni papirni ubrusi. Korištene ubruse je nakon upotrebe neophodno baciti;
- Odgovarajuća alternativa tome su držači pamučne rolne sa automatskim pomicanjem;
- Zajednički peškiri za brisanje ruku nisu adekvatni;
- Uređaji za sušenje ruku pomoću vrelog vazduha ili vazdušnog mlaza velike brzine ne trebaju se koristiti zbog manje efikasnosti sušenja i nedostatka mehaničkog odstranjivanja ostataka mikroorganizama sa ruku. Takođe, ove vrste uređaja za sušenje ruku u okolni vazduh dižu mikroorganizme.

3. ORGANIZACIJA RADA U USLOVIMA COVID-19

3.1. ODRŽAVANJE RASTOJANJA IZMEĐU RADNIH MJESTA U PREDUZEĆU

- Tokom radnih postupaka neophodno je voditi računa da rastojanje između radnih mjesta iznosi najmanje 1,5 m (u pogledu udaljenosti između radnih mjesta potrebno je poštovati važeće propise u BiH). Ovo se odnosi na upravu, proizvodne hale, skladišta, prijavnicu i vanjske dijelove poslovnog kruga kompanije;
- Uvedite tok kretanja radnika u jednom smjeru na ulazima i izlazima;
- U slučaju djelatnosti sa povećanim prisustvom aerosola (na primjer, u slučaju rada sa velikim radnim opterećenjem), mogu biti neophodna veća rastojanja između osoba;
- Osigurajte da su putevi kretanja dovoljno široki duž pogona i skladišta;
- Uvedite oznake na podu kako biste osigurali minimalno rastojanje tokom dužeg boravka osoba na istom mjestu;
- Ograničite broj osoba koje mogu koristiti lift unutar upravnog dijela kompanije, kako biste osigurali neophodno minimalno rastojanje između osoba;
- Neophodno je izvršiti fizičko pregrađivanje, ukoliko nije moguće održati minimalnu udaljenost, na primjer postavljanjem stabilnih pregrada koje se tokom radnih dana trebaju čistiti uobičajenim sredstvima za čišćenje;
- Pregrade po mogućnosti trebaju biti transparentne, kako bi se omogućio vizuelni kontakt i dovoljno svjetlosti. Pregrade ne smiju predstavljati dodatni rizik zbog oštih ivica;

- Ukoliko nije moguće održavati minimalnu udaljenost od 1,5 m niti je moguće postaviti fizičku pregradu, poslodavac mora staviti na raspolaganje dovoljan broj maski za usta i nos, a zaposleni ih moraju nositi;
- Zaposlenima je neophodno pokazati kako se maske za usta i nos pravilno koriste, objasniti koliko dugo ih je moguće nositi i na koji način se održavaju.

3.2. ORGANIZACIJA RADNIH MJESTA I PRILAGOĐAVANJE ORGANIZACIJI RADA

- Odvojiti administrativni dio preduzeća od proizvodnje;
- Organizovati rad u smjenama, da bi se smanjilo grupisanje radnika na radnim mjestima, na način da se prilikom primopredaje smjena radnici ne susreću;
- Ukoliko se uvodi i treća smjena, treba je organizovati u skladu sa naredbama kriznih štabova, odnosno da se poštuju sve vrste ograničenja;
- Omogućite smanjenje kontakata uvođenjem digitalnog načina komuniciranja;
- Ukoliko je to moguće, zaposleni trebaju obavljati kancelarijske poslove od kuće;
- Ukoliko rad od kuće nije moguć, slobodne prostorije treba koristiti na takav način da se smanjuje korištenje prostorija od strane više osoba;
- Uspostavite fiksne radne grupe u proizvodnji, kao i pri terenskom radu;
- Smanjite broj osoba u radnim područjima i prostorijama za zajedničku upotrebu;
- Zajednički rad više osoba na malom prostoru treba izbjegavati;
- Periode rada i pauza treba rasporediti na takav način da se ne poklapaju;
- Rad osoba jedne pored druge treba svesti na minimum;
- Treba izbjegavati okupljanje više zaposlenih na malom prostoru na početku i kraju radnog vremena (npr. prilikom boravka u garderobi, toaletu i kuhinji);
- Pušenje omogućiti u prostorijama namijenjenim za tu svrhu, na način da se ne grupiše veći broj lica i da poštuju minimalno rastojanje;
- Način kretanja treba prilagoditi na takav način da se poštuje minimalno odstojanje, u objektu i oko objekata preduzeća.

3.3. ČAJNA KUHINJA I KANTINA

- Postavljanjem oznaka na podu prilikom dijeljenja obroka ili izostavljanjem stolica u prostoru za konzumiranje hrane, neophodno je održavati rastojanje od najmanje 1,5 m između dvije osobe;
- Neophodno je uvesti vremenski gradirane pauze kako bi se na taj način spriječilo stajanje u redu;
- Neophodno je staviti na raspolaganje sredstva za higijenu ruku prije ulaska i tokom korištenja čajne kuhinje i kantina;
- Ruke je neophodno posebno detaljno prati prije ulaska i upotrebe pomenutih prostorija;
- Ukoliko se nude sredstva za dezinfekciju ruku, zaposlenima je neophodno objasniti njihovu pravilnu upotrebu;
- Ne treba dijeliti boce, šoljice, čaše, suđe ili druge vrste pribora;
- Suđe je nakon upotrebe neophodno prati vodom i deterdžentom, a u slučaju upotrebe mašina za suđe koristiti program sa temperaturom > 60°C;
- Prostorije za boravak zaposlenih je neophodno čistiti svakodnevno, a stolove i stolice brisati nanošenjem uobičajenih tekućina za čišćenje.

3.4. SALA ZA SASTANKE

- Kapacitet prostorije se mora smanjiti uz poštovanje minimalne distance od 1,5 m između stolica, i minimalne distance od 2,5 metra između stolova;
- Pauze za kafu se provode u istoj prostoriji;
- Postaviti dozatore hidro-alkoholnog gela na ulazu u prostorije i plakate koji podsjećaju prisutne da dezinfikuju ruke;

- Prostorije se moraju redovno provjetravati;
- Ukoliko je moguće obezbjediti poseban mokri čvor za goste, koji treba biti opremljen dozatorima sapuna i jednokratnih papirnih ubrusa;
- Dobro prozračiti prostoriju prije i poslije svake upotrebe;
- Redovna dezinfekcija stolova, stolica, rukohvata, itd.;
- Pojačati plan čišćenja/dezinfekcije za toalete uključujući dezinfekciju kvaka na vratima, slavina, ručice na vodokotliću, i svih površina koje se mogu dotaći rukom;
- Čaše i šolje moraju ili biti jednokratne, ili od stakla, uz strogu obavezu i instrukcije u pogledu primjene pravila pranja i dezinfekcije za čaše na temperaturi > 80°C za pranje stakla, odnosno pridržavanje propisa o doziranju sredstva za dezinfekciju;
- Rukohvati stolica i druge površine koje se često dotiču moraju se dezinfikovati nakon što svi učesnici napuste prostoriju.

3.5. HIGIJENA U SANITARNIM PROSTORIJAMA

- Sanitarne prostorije i sanitarne čvorove je neophodno čistiti svaki radni dan najmanje jednom, te redovno provjetravati;
- U sanitarnim prostorijama i garderobama je neophodno osigurati održavanje rastojanja postavljanjem obilježja rastojanja, ograničavanjem broja osoba ili vremenski različitim korištenjem prostorija;
- Sistem ventilacije u prostorijama toaleta treba biti kontinuirano uključen;
- Prilikom puštanja vode iz vodokotlića, neophodno je spustiti poklopac wc šolje. Spuštanjem poklopcu se izbjegava izlazak aerosola koji mogu sadržavati virus;
- Nositi rukavice kod obavljanja postupaka čišćenja i dezinfekcije;
- Voditi evidenciju o izvršenoj dezinfekciji toaleta preko liste koja se postavlja na vidno mjesto u toaletima.

3.6. RAD U SKLADIŠTIMA

- Kod istovara kamiona, koristiti minimalan broj zaposlenih, a potrebno je primjenjivati politiku održavanja razmaka od najmanje 1,5 m;
 - Ako je sve u skladu sa specifikacijama, zaposleni počinju istovarati robu, prijemni prostor mora biti određen, mora se ukloniti sekundarna ambalaža, ista se odbacuje, vrši se dezinfekcija ruku i nose se rukavice;
 - Zaposleni trebaju nositi i redovno mijenjati maske i dezinfikovati ruke nakon svakog istovara odnosno utovara;
 - Radnicima u skladištu treba naglasiti da održavaju distancu između sebe i da rade na organizovan način;
 - Pobriniti se da su korišteni paletari i viljuškari dezinficirani i čisti prije upotrebe;
 - Nakon istovara robe u zavisnosti od osjetljivosti sirovine, prateći specifikaciju, ostaviti robu na prozračno mjesto.
-

3.7. UPOTREBA LIFTA U OBJEKTIMA

- Pridržavati se fizičke distance u liftu;
 - Ne dodirivati lice nakon pritiskanja dugmadi u liftu;
 - Izbjegavati ulazak u lift sa većim brojem ljudi;
 - Ne naslanjati se na zidove lifta;
 - Treba postaviti znakove koji će pokazivati gdje i kako pravilno stati.
 - Nakon korištenja lifta prati ruke sapunom ili koristiti sredstvo za dezinfekciju;
-

3.8. PREPORUKE ZA ULAZAK DRUGIH FIZIČKIH LICA U PROSTOR PREDUZEĆA

- Osobe koje nisu zaposlene trebaju najaviti svoj dolazak uz obrazloženje ulaska u krug fabrike;
- Ukoliko se ne radi samo o kratkim kontaktima, obavijestite osobe koje ne rade u preduzeću, kao što su klijenti, dobavljači i serviseri, o vašim mjerama higijene u preduzeću;
- Ponudite osobama koje nisu zaposleni u preduzeću mogućnost korištenja sanitarnih prostorija i sredstava za higijenu ruku;
- Pri dostavi robe, preuzimanje ili isporuku obavljajte izvan poslovnih prostora. Pružite savjete vozačima o dobroj higijenskoj praksi u kabini te osigurajte da dobiju odgovarajući gel i maramice za dezinfekciju;
- Dostavljačima mora biti dopuštena upotreba prostorija kao što su sanitarni čvorovi, kuhinje, ali uvijek uz odgovarajuće mjere opreza;
- Lica koja dolaze u prostorije kompanije obavezno moraju koristiti zaštitnu opremu i sredstva propisana za sprečavanje širenja COVID-19.

3.9. OGRANIČENJA U SLUČAJU ZAJEDNIČKOG PREVOZA DO POSLA I SLUŽBENIH PUTOVANJA

- Pripremiti autobus neposredno prije upotrebe i pobrinuti se da se dezinficiraju i očiste sve površine unutar autobusa i sve staklene površine. Ventilatori za vazduh i klimu, kao i ručke i police u autobusu, ručke na vratima i sve druge površine koje se dodiruju treba dezinfikovati;
- Pobrinuti se da autobus ne prima više od 50% ukupnog kapaciteta koji je naveden u dozvoli vozila;
- Stalno čistiti naslone, na ulazu u autobus postaviti sredstvo za dezinfekciju ruku;
- Na glavni ulaz postaviti znakove kojima se radnici podsjećaju na dezinfekciju ruku i pravila fizičke distance od jednog i po metra pri ulasku u autobus;
- Čišćenje i dezinfekcija autobusa iznutra i izvana nakon svakog prevoza. Kod čišćenja, odnosno dezinfekcije unutrašnjosti autobusa, radnik koji čisti mora koristiti masku i rukavice i specijalnu zaštitu za obuću;
- Čišćenje poda autobusa usisavanjem i pranje i dezinfekcija svakodnevno izvan autobusa;
- Čišćenje korpi za otpatke i zamjena kesa u njima;
- Službena putovanja treba svesti na apsolutni minimum. Zajedničko korištenje sredstava prevoza poput službenog automobila treba izbjegavati te je neophodno dati prednost pojedinačnom korištenju vozila;
- Ukoliko je zajedničko korištenje vozila apsolutno neophodno, treba održavati minimalno odstojanje, a u suprotnom slučaju je neophodno koristiti masku za usta i nos i isključiti cirkuliranje vazduha;
- Neophodno je staviti na raspolaganje sredstva za dezinfekciju ruku, papirne maramice i kese za smeće u službena vozila;
- Unutrašnji prostor službenih vozila je potrebno redovno čistiti nakon boravka osoba;
- Olakšajte radnicima dolazak na posao tako da radije koriste lična vozila umjesto javnog prevoza i podstičite ih da pješke dolaze na posao, ako je to izvodivo.

3.10. RAD OD KUĆE-ADMINISTRATIVNI SEKTOR

U sklopu mjera fizičkog distanciranja, preporuka je da radnici administracije rade od kuće, ako im to dopušta priroda njihovog posla. Većina tih radnika prvi put radi od kuće i njihovo radno okruženje vjerovatno ima mnogo nedostataka u odnosu na njihovo radno mjesto.

- Omogućite radnicima da privremeno kući donesu opremu kojom se koriste na poslu. To se prevashodno odnosi na računarsku opremu;
- Radnicima koji rade od kuće obezbijedite smjernice o postavljanju računarske opreme kod kuće u skladu s načelima dobre ergonomije, kao što je pravilno držanje tijela i učestalo kretanje, koliko je to moguće;
- Podstaknite radnike da redovno koriste pauzu (otprilike svakih 30 minuta) kako bi ustali, kretali se i protegnuli se;
- Pružite podršku radnicima koji rade od kuće u pogledu upotrebe IT opreme i softvera. Alati za video konferencije mogli bi postati neophodni za posao, ali i predstavljati problem radnicima koji se njima inače ne služe;
- Pobrinite se da postoji dobra komunikacija na svim nivoima, uključujući i sa radnicima koji rade kod kuće. To se odnosi na važne informacije koje pruža najviše rukovodstvo;
- Nemojte podcijeniti rizik od mogućnosti da se radnici osjećaju izolovano i pod pritiskom, što može dovesti do problema s mentalnim zdravljem. Važna je efikasna komunikacija i podrška koju pružaju rukovodilac i kolege;
- Imajte na umu da vaši zaposleni možda imaju partnera koji isto tako radi od kuće ili djecu o kojima treba brinuti. Drugi se možda moraju brinuti za starije ili hronično bolesne osobe te one koje se nalaze u izolaciji. U tim će okolnostima rukovodioci morati biti fleksibilni u pogledu radnog vremena i produktivnosti osoblja.

4. ZAŠTITNA OPREMA I SREDSTVA U USLOVIMA COVID-19

Lična zaštitna oprema i sredstva za sprečavanje širenja COVID-19 ne mogu biti zamjena za ličnu zaštitnu opremu i sredstva koja su predviđena u proizvodnji sa aspekta zaštite na radu (zaštitna obuća, zaštitne rukavice, naočale itd.) i propisana aktom o procjeni rizika za radna mjesta.

4.1. KORIŠTENJE ZAŠTITNE OPREME-MASKA ZA USTA I NOS

- Poslodavac mora staviti na raspolaganje dovoljan broj maski za usta i nos, a zaposleni ih moraju nositi, ukoliko nije moguće održavati minimalnu predviđenu udaljenost od 1,50 m, niti je moguće postaviti fizičku pregradu;
- Zaposlenima je neophodno pokazati kako se maske za usta i nos pravilno koriste, objasniti koliko dugo ih je moguće nositi i na koji način se održavaju;
- Upotreba maski za usta i nos, medicinskih maski za lice i polumaski sa filterom dovodi do većih opterećenja. Neophodno je provjeriti u kojoj mjeri se period nošenja mora smanjiti obavljanjem drugih djelatnosti ili osiguravanjem redovnih pauza;
- Direktni kontakt rukama između osoba (rukovanje, dodavanje predmeta) treba izbjegavati;
- Ukoliko je kao mjera zaštite na radu potrebna lična zaštitna oprema i sredstva (npr. rukavice, zaštitne naočare, zaštitne slušalice, radne cipele, zaštita za organe za disanje), neophodno je staviti je na raspolaganje svakoj osobi pojedinačno;
- Čišćenje i higijenski pravilno čuvanje mora se osigurati;
- Zamjeniti masku novom čim postane vlažna i ne koristiti ponovo maske za jednokratnu upotrebu;
- Maska se uklanja sa stražnje strane (tako da se ne dodiruje prednji dio), nakon čega se odbacuje u zatvorenu kantu;
- Radna odjeća i lična zaštitna oprema i sredstva se moraju čuvati odvojeno od svakodnevnog odjeće;
- Neophodno je osigurati da se radna odjeća redovno čisti;
- Viziri za lice se koriste da štite oči i lice od prskanja tečnosti i manjih mehaničkih udara, a u uslovima pandemije ograničavaju širenje bolesti kapljičnim putem. Oni ne mogu da spriječe širenje zaraze aerosolom i nisu adekvatna zamjena za maske te se moraju nositi u kombinaciji sa njima.

4.2. UPOTREBA ZAŠTITNIH RUKAVICA

- Ukoliko je nošenje zaštitnih rukavica neophodno, treba voditi računa o tome da rukavice pri upotrebi postaju jednako kontaminirane kao i nepokrivena ruka, a viruse je time moguće prenijeti na isti način;
 - Radnici koji rade na mašinama za obradu metala i drveta (strug, glodalica, stubna bušilica i sl.) moraju nositi zaštitne rukavice propisane sa aspekta zaštite na radu prilikom stavljanja i stezanja reznog alata i radnog komada, kao i kod čišćenja strugotine sa mašine;
 - Upotreba sredstava za zaštitu ili njegu kože ispod zaštitnih rukavica u pravilu se ne preporučuje, obzirom da za sada ne postoje naučno priznati dokazi o djelotvornosti zaštite (smanjenje oticanja kože, odnosno znojenja);
 - Postoji opasnost uvlačenja prilikom rukovanja mašinama sa rotirajućim dijelovima, tako da je neophodno provjeriti mogućnost korištenja zaštitnih rukavica u pojedinim proizvodnim procesima;
 - Upotreba odgovarajućih zaštitnih rukavica u svrhu zaštite od hemijskih i fizičkih opasnosti podliježe procjeni rizika.
-

4.3. UPRAVLJANJE OTPADOM U USLOVIMA COVID-19

- U svim preduzećima neophodno je definisati pravilno odlaganje otpada, kao i upravljanje nastalim otpadom;
- Upoznati sve radnike koji koriste zaštitnu opremu (zaštitne maske i rukavice) o pravilnom načinu odlaganja te opreme nakon upotrebe;
- Način odlaganja iskorištene lične zaštitne opreme i sredstava mora biti jasno definisan prema preporukama proizvođača;
- Mora se obezbjediti mjesto za odlaganje navedene opreme u svakom preduzeću na način da se ne odlaže oprema sa ostalim otpadom;
- Prilikom skidanja lične zaštitne opreme i sredstava neophodno je voditi računa o rastojanju između radnika, tako da ne dolazi do kontakta između njih;
- Ambalaža se nakon upotrebe mora odlagati prema uputstvu na etiketi proizvoda;
- Lica koja su zadužena za dezinfekciju prostora u preduzećima moraju poštovati uputstva proizvođača dezinfekcionih sredstava;
- Radnicima osigurajte maramice i kante za smeće obložene plastičnom vrećicom kako bi se mogle prazniti, a da se ne dodiruje njihov sadržaj;
- Ukoliko postoji sumnja da je nastali otpad bio u kontaktu sa licem zaraženim COVID-19, otpad se mora tretirati na način da se stavlja u duplu vrećicu koja se dezinfikuje i odlaže u zatvorenu kantu;
- Lica koja tretiraju potencijalno infektivni otpad moraju koristiti svu ličnu zaštitnu opremu i sredstva.

5. SREDSTVA ZA RAD U PROIZVODNIM SEKTORIMA

5.1 KORIŠTENJE RADNOG ALATA

- Organizacijom proizvodnih i radnih procesa neophodno je osigurati da samo jedna osoba koristi određeni radni alat;
- Ukoliko to nije moguće, radne alate, površine, dodirna polja sredstava rada (npr. ploče stolova, IT uređaje, volane, poluge mjenjača) neophodno je redovno čistiti uobičajenim sredstvima za čišćenje ili jednokratnim ubrusima za čišćenje. Ubruse/krpe ne treba koristiti više od jednom;
- U slučaju korištenja sredstava rada od strane više osoba (npr. radne skele), neophodno je redovno pranje ruku;
- Radni alat prije prosljeđivanja drugim kolegama treba očistiti uobičajenim sredstvima za čišćenje i jednokratnim ubrusima za čišćenje koje nakon toga treba baciti;
- Alate ili površine koje dodiruje nekoliko zaposlenih rukama, kao što su ekrani za rukovanje mašinama, treba obrisati nakon kraja smjene;
- Upotreba sredstava za dezinfekciju nije nužno neophodna. Može se koristiti sredstvo za dezinfekciju površina (čišćenje brisanjem jednokratnim ubrusima za čišćenje). U tom slučaju, sredstvo treba imati bar dijelom virucidno djelovanje;
- Jednokratne ubruse i krpe ne treba odlagati sa ostalim otpadnim materijalom u procesu proizvodnje.

5.2 RUKOVANJE MAŠINAMA U PROIZVODNJI

- Tokom rukovanja mašinama vodite računa o rastojanju između radnika od najmanje 1,50 m, redovno provjeravajte rastojanje i eventualno korigujte postojeće stanje;
- Planirajte tok kretanja u svrhu punjenja mašina i vađenja dijelova na takav način da se smanje susreti i mogućnost kontakta između zaposlenih;
- Osigurajte da su putevi kretanja radnika dovoljno široki;
- Obilježja na podu pomažu pri orijentisanju i održavanju minimalnog rastojanja;
- Neophodno je odvajanje radnih mjesta. To se može postići postavljanjem stabilnih panela kojima se prostor fizički pregrađuje i koje je lako čistiti;
- Ukoliko fizičko pregrađivanje nije moguće, neophodno je staviti na raspolaganje dovoljan broj maski za usta i nos i neophodno ih je nositi;
- Mjere zaštite od infekcije je neophodno objasniti uz razumljiva uputstva (npr. pomoću znakova, plakata, obilježja na podu);
- Neophodno je uputiti zaposlene na obavezu pridržavanja pravila higijene (rastojanje, higijena ruku, pravilno kašljanje i kihanje, maska za usta i nos);

- Treba izbjegavati zajednički rad nekoliko osoba na malom prostoru;
- Pokažite zaposlenima kako da vrše čišćenje mašina i provode mjere prilikom vađenja dijelova, mijenjanja alata i punjenja mašina;
- Po mogućnosti osigurati da samo jedna osoba radi za jednom mašinom u smjeni;
- Ukoliko više osoba koristi uređaje za upravljanje mašinama, neophodno je voditi računa o poštivanju pravila higijene (držanje odstojanja, pravilno kašljanje i kihanje, higijena ruku, eventualno maska za usta i nos ili lična zaštitna oprema i sredstva);
- Rad osoba jedne pored druge treba svesti na minimum;
- Nakon svake promjene smjene neophodno je očistiti uređaje za rukovanje mašinama;
- Protokoli primopredaje se trebaju provoditi elektronskim putem.

5.3 MJERE PRILIKOM ČIŠĆENJA MAŠINA

- Neophodno je vršiti redovno čišćenje uređaja za upravljanje mašinama i predmeta i površina koji se koriste zajednički;
- Neophodno je pridržavati se uputstava proizvođača;
- Neophodno je nositi zaštitne rukavice koje neće pući u slučaju mehanički jačih opterećenja (rukavicama se takođe ne smijete dodirivati po licu);
- Neophodno je čistiti brisanjem (samo poprskati površinu sredstvom za čišćenje i ostaviti da djeluje nije toliko djelotvorno);
- Krpe treba koristiti samo jednom i naknadno ih je potrebno odložiti;
- Iskorištene ubruse je neophodno baciti;
- Prilikom čišćenja ekrana treba voditi računa o tome da ubrus bude adekvatan za ovu svrhu i da ne dođe do oštećenja površine;
- Treba provjeriti upotrebu zaštitne folije. Ekрани i paneli na prednjoj strani često imaju zaštitnu klasu IP65, dok na stražnjoj strani imaju samo IP22;
- Neophodno je koristiti zaštitnu navlaku (ukoliko je dostupna);
- Treba obučiti radnika koji rukuje uređajima;

Svaka osoba po mogućnosti treba koristiti svoje alate i sredstva rada.

- Odgovarajućom organizacijom rada neophodno je osigurati da samo jedna osoba koristi određeni radni alat;
- Ukoliko to nije moguće, radni alat prije prosljeđivanja kolegama treba očistiti uobičajenim sredstvima za čišćenje i jednokratnim ubrusima;
- Ubruse/krpe ne treba koristiti više puta;
- U slučaju korištenja sredstava rada od strane više osoba, neophodno je redovno pranje ruku.

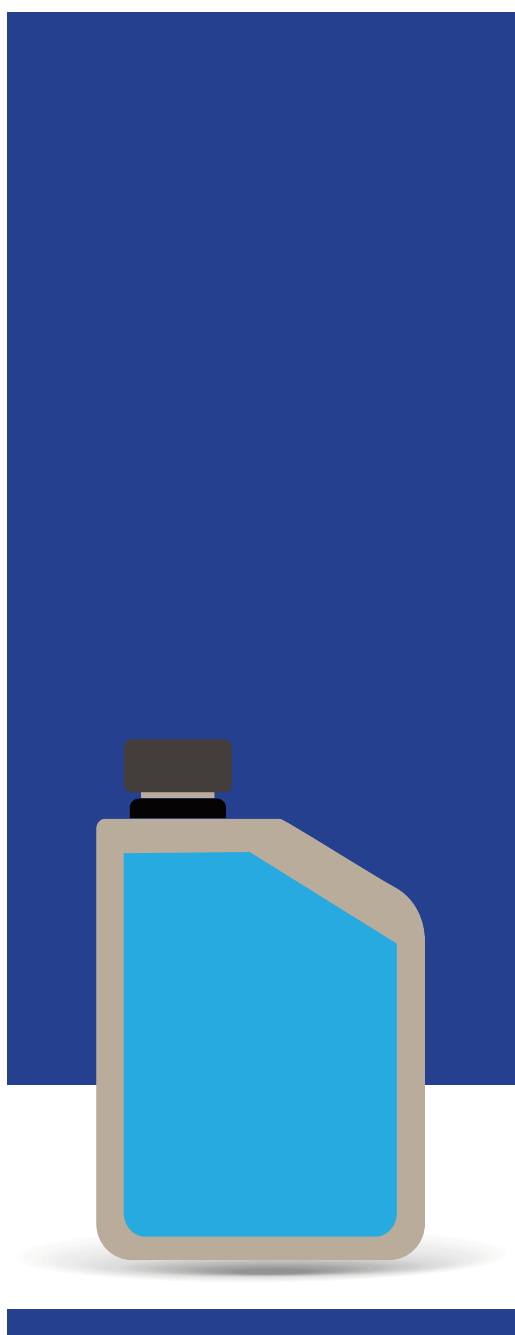
5.4 RASHLADNA MAZIVA ZA RADNE MAŠINE U PROIZVODNJI

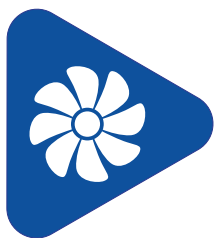
Ukoliko mašine/postrojenja koja funkcionišu po principu rashladnih maziva pomiješanih sa vodom miruju, može doći do povećanog opterećenja u vidu nečistoća uslijed prisustva mikroba (bakterije, gljivice, kvasaca, itd.), što ima negativan uticaj na osobine mašina i zdravlje zaposlenih. To se ne odnosi na mašine/postrojenja koja funkcionišu po principu rashladnih maziva koja se ne miješaju sa vodom.

Mašina/postrojenje može mirovati sa pravilno pripremljenim rashladnim mazivom koje se miješa sa vodom. Za tu operaciju je potrebno izvršiti osposobljavanje zaposlenih.

- Isključivo oni zaposleni koji su obučeni za vršenje određenih zadataka obavljaju te zadatke;
- Izradite uputstva za rukovanje rashladnim sredstvima;
- U slučaju rukovanja opasnim materijama (rashladna maziva koja se miješaju sa vodom, sredstva za čišćenje sistema, biocidi, itd.), način postupanja treba da bude usklađen sa uputstvima za rukovanje.
- Prije obustavljanja mašine/postrojenja neophodno je provesti provjere i mjere održavanja vezane za rashladna maziva koja se miješaju sa vodom, na primjer: provjera koncentracije rashladnih maziva koja se miješaju sa vodom, pH vrijednosti, sadržaja nitrita, vizuelnih promjena, podešavanje koncentracije, u pravilu dodavanjem emulzije više ili niže koncentracije;
- U slučaju velikih odstupanja može se razmotriti čišćenje sistema;
- Postoji mogućnost odstranjenja plutajućeg stranog ulja (uklanjanje nečistoća, isisavanje, itd.).

Mjere imaju za cilj osigurati da mašina/postrojenje može mirovati sa pravilno pripremljenim rashladnim mazivom koje se miješa sa vodom. U slučaju manjih pojedinačnih postrojenja treba razmotriti mogućnost čišćenja sistema sa naknadnim privremenim isušivanjem.

6. VENTILACIJA I KLIMATIZACIJA RADNOG PROCESA

Sistemi za ventilaciju i klimatizaciju koriste se za obezbjeđivanje komfornog okruženja (temperature i relativne vlažnosti) i čistog vazduha u zatvorenim prostorijama kao što su zgrade, proizvodne hale i prevozna sredstva. Ventilacijski sistemi obezbjeđuju čist vazduh izmjenom unutrašnjeg i spoljašnjeg vazduha i filtriranjem.

Sistemi za klimatizaciju mogu biti dio integrisanih sistema ili samostalni, pružajući hlađenje/zagrijavanje i odvlaživanje. Samostalni split klima sistemi (na primjer 1 vanjska i 1 unutrašnja jedinica) recirkulišu vazduh bez miješanja sa spoljašnjim vazduhom.

Smatra se da se COVID-19 prenosi prvenstveno velikim respiratornim kapljicama, iako pojedine studije ukazuju na ulogu aerosola u epidemiji. Aerosoli se sastoje od sitnih kapljica i jezgara kapljica koje ostaju u vazduhu duže od velikih kapljica. Prenošenje COVID-19 može biti posebno efikasno u prepunim zatvorenim prostorijama, kao što su radna mjesta (kancelarije, fabrike).

Prenošenje respiratornih kapljica koje nose virus pripisuje se protoku vazduha koji je nastao klimatizacijom. Sistemi za ventilaciju koji koriste režim recirkulacije smatraju se sredstvom za prenos infekcije. Protok vazduha koji stvaraju klima-uređaji može olakšati širenje kapljica koje izlučuju zaražene osobe na veće udaljenosti unutar zatvorenih prostora.

Minimalni broj izmjena vazduha na jedan sat, za pojedine vrste objekata trebao bi biti osiguran u svakom trenutku. Povećavanje broja izmjena vazduha na sat smanjiće rizik prenošenja u zatvorenim prostorima, što se može postići prirodnom ili mehaničkom ventilacijom. Mehanička ventilacija treba da bude organizovana tako da minimizira pravac neprekidnog strujanja vazduha za osobe koje se nalaze duži vremenski period u zatvorenom prostoru.

6.1. PRIRODNA VENTILACIJA U USLOVIMA COVID-19

“Redovno provjetranje se vrši u svrhu održavanja higijene i doprinosi kvalitetu vazduha, obzirom da u zatvorenim prostorijama može doći do povećanja broja uzročnika bolesti u vazduhu prostorija. Ventilacijom se u vazduhu smanjuje broj potencijalno prisutnih najsitnijih kapljica koje sadrže uzročnike.”

- Pojačana prirodna ventilacija treba se izvoditi sa dovoljno čestim intenzivnim ventiliranjem, npr. u proizvodnji najmanje četiri puta dnevno uz lokalni odsis sa mašina u drvenoj industriji.
- Provjetranje treba trajati najmanje 5 do 10 minuta. Intenzivno provjetranje po mogućnosti treba vršiti preko cjelokupne površine prozora, odnosno nije dovoljno postaviti prozore poluotvorene na “kip”.

- U prostorije koje se koriste dovesti što je više moguće vazduha izvana. Prostorije bi trebalo ventilisati najmanje 15 minuta prije upotrebe, posebno ukoliko su tu prethodno boravile druge osobe;
- Prostorije za sastanke neophodno je ventilisati prije i nakon svake upotrebe;
- Količina potrebnog vazduha izvana zavisi od broja osoba. Cilj je rasporediti što manje osoba u velikoj prostoriji. Treba izbjegavati boravak u neprovjetrenim prostorijama male površine sa velikim brojem osoba. U kancelarijama je primjerena učestalost ventilacije svakih 20 minuta. Neophodno je prihvatiti nelagodnost uzrokovanu hladnoćom u cilju zaštite zdravlja.

6.2. VJEŠTAČKA VENTILACIJA U USLOVIMA COVID-19

- Kada sistem ventilacije koristi vanjski vazduh, neophodno je povećati udio vanjskog vazduha u sistemu. Neophodno je izbjegavati cirkuliranje vazduha unutar sistema bez odgovarajućeg filtera. Uređaji koji koriste unutrašnji vazduh koji cirkulira (npr. ventilatori ili mobilni klima uređaji) dozvoljeni su samo u prostorijama u kojima boravi jedna osoba;
- Sistem ventilacije i klimatizacije je neophodno uključiti na najveću nazivnu snagu određeno vrijeme prije i nakon upotrebe zgrade. Male kontaminirane čestice dugo ostaju u vazduhu u prostoriji i mogu se eliminisati pomoću strujanja vazduha sistemom ventilacije i klimatizacije. Smanjenje prenosa zaraze u zatvorenim prostorima postiže se povećanjem brzina promjene vazduha, smanjenjem recirkulacije vazduha i povećanjem upotrebe spoljnog vazduha;
- Sisteme ventilacije i klimatizacije kod kojih vazduh samo kruži i mijenja svojstva (koji zagrijavaju, hlade i vlaže vazduh bez odvođenja vazduha ka vani i dovođenja svježeg vazduha) po mogućnosti treba isključiti. Ovi sistemi se najviše koriste u kancelarijama i mogu samo doprinijeti širenju virusa.
- U slučaju rotacijskih izmjenjivača toplote, neophodno je vršiti provjeru curenja između odvodnog i dovodnog vazduha. Ukoliko rotacijski izmjenjivači toplote nisu adekvatno podešeni, supstance, a time i virusi, mogu da dospiju u ulazni vazduh;
- Treba izbjegavati cirkulisanje vazduha u slučaju centralnih sistema ventilacije i klimatizacije. Filteri za filtriranje vazduha koji kruži interno u pravilu nemaju dovoljan kvalitet da bi eliminisali viruse;
- Poslodavci treba da održavaju sisteme grijanja, ventilacije i klimatizacije u skladu sa trenutnim uputstvima proizvođača, posebno u vezi sa čišćenjem i promjenom filtera. U slučaju mijenjanja filtera, neophodno je osigurati zaštitu osoblja koje vrši održavanje. Osoblje za održavanje prilikom mijenjanja filtera treba u najmanju ruku nositi rukavice i zaštititi disajne puteve. Filteri se moraju zbrinuti u čvrsto zatvorenim posudama ili kesama;
- Sistem ventilacije i klimatizacije u prostorijama toaleta treba biti kontinuirano uključen. Prilikom puštanja vode iz vodokotlića, neophodno je spustiti poklopac WC šolje, jer se izbjegava izlazak aerosola koji mogu sadržavati virus;
- Izradite plan čišćenja i ventilisanja objekata. Redovna ventilacija smanjuje broj najsitnijih kapljica (aerosola) u vazduhu unutar prostorije koji mogu sadržavati virus.

7. POSTUPANJE U SLUČAJU SUMNJE NA COVID-19

7.1 USVOJITI INTERNE PROPISE UNUTAR PREDUZEĆA

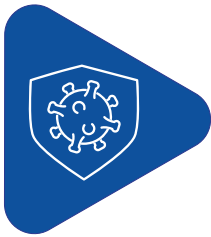
- Temperatura, kašljanje i otežano disanje mogu biti znakovi infekcije korona virusom. Radnik ili radnica u tom slučaju moraju se odmah poslati kući;
- Pripremite unaprijed maske za usta i nos za oboljele radnike;
- Uputite oboljele da se obrate ljekaru;
- Za zdrave osobe koje su imale bliski kontakt sa oboljelim od koronavirusa predviđen je aktivni zdravstveni nadzor;
- Radnicima koji su u samoizolaciji kao i osobama na liječenju, izostanak s radnog mjesta tretira se kao privremena nesposobnost za rad (bolovanje);
- Ukoliko osoba ima sumnju da je bila u kontaktu sa izvorom koronavirusa ili ima problem u disajnom sistemu (kašalj, otežano disanje ili visoku temperaturu), o tome mora obavijestiti stručno lice za zaštitu na radu kod poslodavca ili drugu odgovornu osobu radi preduzimanja mjera zaštite zdravlja ostalih zaposlenih;
- Nakon toga radnik treba potražiti ljekarsku pomoć na način da obavijesti svog ljekara porodične medicine, epidemiologa u nadležnom zavodu za javno zdravstvo te ode na pregled prema dogovoru;
- Bolest se prenosi tokom bliskog kontakta, kapljičnim putem (direktan kontakt sa sekretom bolesnika) i inhalatorno (udisanjem aerosola). Bliski kontakt uključuje sljedeće: direktan fizički kontakt s oboljelim ili boravak u blizini oboljeloga na udaljenosti manjoj od 1 metar;
- Voditi evidenciju radnika i posjetilaca da bi se pomoglo praćenje potencijalnih kontakata (ime, datum, vrijeme, kontakt informacije);
- Radnici ne smiju dolaziti na posao ako se osjećaju bolesno;
- Radnicima se naročito savjetuje da poslodavcu sami ukažu na simptome, kao i na sve bliske kontakte sa osobom za koju znaju ili sumnjaju da ima COVID-19. Savjetovati radnike koji su pozitivni na COVID-19, da to jave poslodavcu na radnom mjestu u svrhe čišćenja/dezinfekcija i praćenje kontakata;
- Ako poslodavac stekne saznanja o pozitivnom slučaju na radnom mjestu, obavijestice osobe sa kojima je oboljeli imao kontakte i savjetovati ih da se samoizoluju. Može se preporučiti testiranje drugih radnika;
- Postaviti obavijest za radnike i posjetioce o važnim zdravstvenim informacijama i relevantnim mjerama zaštite.

7.2 ČIŠĆENJE I DEZINFEKCIJA ZGRADE AKO JE NEKA OSOBA ZARAŽENA U PREDUZEĆU

- Izolovati sve prostore koje je koristila zaražena osoba;
- Otvoriti vanjska vrata i prozore u cilju povećanja cirkulacije vazduha u prostoru;
- Sačekati određeno vrijeme nakon ventilacije, a prije čišćenja odnosno dezinfekcije;
- Očistiti i dezinfikovati sve površine koje je koristila zaražena osoba, kao što su uredi, toaleti, zajednički prostori i zajedničke elektronske naprave, kao što je računarska oprema, ekrani osjetljivi na dodir i daljinski upravljači;
- Automati za kafu i sl. moraju se čistiti i dezinfikovati, posebno dijelovi koje dodiruje najveći broj korisnika;
- Nakon pravilne dezinfekcije, prostor se može otvoriti za upotrebu;
- Radnici koji nemaju blizak kontakt sa inficiranom osobom mogu se vratiti na posao odmah nakon dezinfekcije, odnosno u skladu sa uputstvima zdravstvene ustanove.

7.3 NASTAVAK RADA NAKON PRIVREMENOG PREKIDA PROIZVODNJE

- Ako je radno mjesto zatvoreno na neko vrijeme iz razloga povezanih s COVID-19, potrebno je izraditi plan za nastavak rada s osvrtnom na zdravlje i bezbjednost;
- Potrebno je ažurirati Akt o procjeni rizika jer je došlo do promjene nivoa rizika u procesu rada;
- Prije nego što se u potpunosti nastavi rad i prije povratka radnika na radno mjesto, prilagodite izgled radnog mjesta i organizaciju rada tako da se smanji mogućnost prenošenja virusa;
- Razmotrite nastavak rada u fazama. Pobrinite se da su radnici obaviješteni o promjenama i uputite ih u nove procedure, te po potrebi omogućite osposobljavanje prije nego što nastave s radom;
- Obratite se službi medicine rada i stručnom licu zaduženom za zaštitu i zdravlje na radu te s njima raspravite o planu nastavka proizvodnje;
- Obratite posebnu pažnju na radnike koji spadaju u visokorizičnu grupu i budite spremni zaštititi najugroženije, uključujući starije osobe i one s hroničnim bolestima;
- Radnici koji se vraćaju na radno mjesto nakon perioda izolacije, vjerovatno će biti zabrinuti, posebno u pogledu rizika od zaraze. To bi moglo dovesti do pojave stresa i problema s mentalnim zdravljem, posebno ako je došlo do promjena na poslu;
- Moguće je da su radnici zabrinuti zbog veće mogućnosti zaraze na radnom mjestu i izbjegavaju da se vrte na posao. Važno je razumjeti njihovu zabrinutost te im pružiti informacije o preduzetim mjerama u preduzeću;
- Pri prilagođavanju rada zbog smanjenja radne snage, razmotrite je li osoblju potrebno dodatno osposobljavanje i pobrinite se da su svi radnici sposobni izvršavati zadatke koji se od njih traže;
- Osposobite radnike u raznim područjima za obavljanje bitnih funkcija kako bi radno mjesto bilo funkcionalno, čak i kad su ključni radnici odsutni.

8. PREVENTIVNA ZAŠTITA NA RADU

8.1 UKLJUČIVANJE SVIH RELEVANTNIH FAKTORA U BORBU PROTIV COVID-19

- U skladu sa važećim zakonskim propisima u Republici Srpskoj, Federaciji BiH i Brčko distriktu formirati krizni štab/tim unutar preduzeća sačinjen od predstavnika poslodavca, stručnog lica za zaštitu na radu/ovlaštene institucije i predstavnika radnika, koji je odgovoran za održavanje i praćenje sistema prevencije i zaštite od COVID-19 u preduzeću;
- Odgovornost za provođenje i implementaciju Smjernica u drvnom i metalnom sektoru snosi poslodavac;
- Stručna lica za zaštitu na radu na operativnom nivou pružaju podršku pri provođenju i kontroli preventivnih mjera i zaposlenima skreću pažnju na mjere zaštite i higijene;
- Zaposleni su obavezni učestvovati i provoditi mjere;
- Ukoliko znate da među zaposlenim postoje oni koji u posebnoj mjeri trebaju zaštitu, to je neophodno uzeti u obzir prilikom planiranja rada rizičnih grupa;
- Posebnu pažnju treba posvetiti zaposlenima koji u velikoj mjeri trebaju zaštitu (mladi, trudnice, te osobe za fizičkim ili mentalnim poteškoćama);
- Zaposleni koji rade od kuće moraju biti uključeni, neophodno je uspostaviti pravila u vezi sa radnim vremenom i dostupnosti zaposlenih;
- Učestvovanje radnika i njihovih predstavnika u upravljanju zaštitom i zdravljem na radu ključ je uspjeha i zakonska obaveza;
- Važno je da se pravovremeno posavjetujete s radnicima o planiranim promjenama i načinu na koji će privremeni procesi funkcionisati u praksi;
- Redovno postavljati sve informacije i preporuke relevantnih zdravstvenih ustanova na oglasnu ploču;
- Pratiti preporuke nadležnih zdravstvenih službi i raditi na podizanju svijesti zaposlenih radnika o vakcinaciji;
- Izradite plan za borbu protiv pandemije unutar preduzeća, u kojem su definisane mjere kako bi se riješili slučajevi sumnje na infekciju i utvrdile i obavijestile osobe koje su bile u kontaktu sa osobama kod kojih je infekcija potvrđena.

8.2 ZAŠTITA ŽENA NA RADU

- Zaposlene žene nailaze na dodatne izazove u izvršavanju obaveza na radnom mjestu i u privatnom životu u uslovima pandemije;
- Nastojati da žene ne budu raspoređene za rad u smjenama, ukoliko nije moguće posao obavljati u jednoj smjeni;
- Posebna pažnja se treba obratiti na zaštitu žena od rizika koji bi mogli ugroziti ostvarivanje materinstva;
- Preporuka je da se žene koje imaju maloljetnu djecu ne raspoređuju na službena putovanja;
- Ukoliko je moguće, kancelarijski dio poslova obavljati od kuće.

9. AŽURIRANJE AKTA O PROCJENI RIZIKA I IZRADA PLANA PRIMJENE MJERA/PLANA PRIPRAVNOSTI

Identifikacija i procjena rizika u radnom okruženju početna je tačka za upravljanje zaštitom i zdravljem na radu u okviru mjera protiv COVID-19. Kada dođe do promjene u postupku rada, poslodavci su dužni ponovno procijeniti rizik i uzeti u obzir sve rizike, uključujući one koji utiču na mentalno zdravlje. U reviziji procjene rizika treba da učestvuju radnici i njihovi predstavnici, stručna lica za zaštitu na radu i doktori medicine rada.

Opasnosti i štetnosti su povećane u uslovima pandemije, što može dovesti do narušavanja zdravlja radnika. Neophodno je smanjiti izloženosti virusu na radnom mjestu na najmanju moguću mjeru. Poslodavac je dužan da, za sva radna mjesta u radnoj sredini, donese plan primjene mjera/plan pripravnosti za sprečavanje pojave i širenja epidemije COVID-19, koji je sastavni dio akta o procjeni rizika koji se donosi saglasno zakonu i propisima iz oblasti zaštite i zdravlja na radu.

9.1 PLAN PRIMJENE MJERA/PLAN PRIPRAVNOSTI

Planom primjene mjera/planom pripravnosti utvrđuju se mjere i aktivnosti kojima se povećava i unapređuje zaštita i zdravlje zaposlenih radi sprečavanja pojave epidemije COVID-19, kao i mjere i aktivnosti koje se preduzimaju u slučaju pojave epidemije u cilju zaštite i zdravlja na radu zaposlenih i zaštite prisutnih lica.

Plan primjene mjera/plan pripravnosti obavezno sadrži:

- preventivne mjere i aktivnosti za sprečavanje pojave epidemije zarazne bolesti;
- mjere i aktivnosti za postupanje u slučaju pojave epidemije zarazne bolesti;
- zaduženje za sprovođenje i kontrolu preventivnih mjera i aktivnosti.

9.1.1. Preventivne mjere i aktivnosti za sprečavanje pojave epidemije zaraznih bolesti

Poslodavac je dužan da na svakom radnom mjestu u radnoj sredini obezbijedi primjenu sljedećih preventivnih mjera:

- prije početka rada obezbijedi pisane instrukcije i uputstva o mjerama i postupcima za sprečavanje pojave epidemije zarazne bolesti, koji sadrže informaciju o simptomima zarazne bolesti;
- u skladu sa mogućnostima, ukoliko nije organizovan rad u smjenama, izvrši preraspodjelu radnog vremena uvođenjem druge ili treće smjene sa manjim brojem zaposlenih;
- sprovodi pojačanu higijenu i dezinfekciju radnih i pomoćnih prostorija, što uključuje redovnu dezinfekciju prostorija i često provjetravanje radnog prostora;
- obezbijedi zaposlenima dovoljne količine sapuna, ubrusa, tečne vode i dezinfekcionih sredstava na bazi alkohola za pranje ruku;
- obezbijedi redovno čišćenje svih površina koje se često dodiruju na radnom mjestu, posebno prostorija i opreme kao što su toaleti, kvake na vratima, fiksni telefoni, računarska oprema i druga oprema za rad;
- uredi način vođenja evidencije o dezinfekciji radnih i pomoćnih prostorija koju organizuje i sprovodi;
- obezbijedi izradu uputstava za bezbjedan i zdrav rad sa izvođačima radova, dobavljačima, distributerima i spoljnim saradnicima;
- organizuje i obezbijedi redovno uklanjanje otpada i smeća (kante za smeće obložene plastičnom kesom) iz prostorija tako da se mogu isprazniti bez kontakta sa sadržajem.

9.1.2. Mjere i aktivnosti za postupanje u slučaju pojave epidemije zarazne bolesti

Poslodavac je dužan da u slučaju pojave zarazne bolesti kod svojih zaposlenih obezbijedi primjenu sljedećih preventivnih mjera:

- prostor u kome je boravio zaposleni koji je zaražen redovno se fizički i hemijski dezinfikuje i provjetrava;
- poštuju se procedure ulaska i izlaska u prostorije poslodavca, koriste se propisana sredstva i oprema za ličnu zaštitu na radu i druge mjere zaštite tokom procesa rada;
- precizno se definišu pravci kretanja zaposlenih kroz radne i pomoćne prostorije;
- organizuje se stroga kontrola kretanja zaposlenih iz organizacione jedinice u kojoj je radio zaposleni koji je zaražen;
- kontakti zaposlenih iz organizacione jedinice u kojoj je boravio zaposleni koji je zaražen sa drugim zaposlenima svode se na nužne uz propisane mjere zaštite;
- primjenjuju se sve druge mjere po preporuci epidemiologa.

9.1.3. Zaduženje za sprovođenje i kontrolu sprovođenja preventivnih mjera i aktivnosti

Poslodavac je dužan da u planu primjene mjera/planu pripravnosti uredi obaveze i odgovornosti u vezi sa praćenjem i kontrolom primjene mjera zaštite i zdravlja na radu.

Provjeru stepena primjene mjera zaštite i zdravlja zaposlenih na radu kod poslodavca vrši stručno lice za zaštitu i zdravlje na radu koje između ostalog :

- učestvuje u izradi plana primjene mjera;
- priprema pisana uputstva i instrukcije za bezbjedan i zdrav rad u cilju zaštite zdravlja zaposlenih od epidemije zarazne bolesti;
- kontroliše primjenu mjera koje su utvrđene u planu primjene mjera koji donosi poslodavac;
- vrši kontrolu korišćenja sredstava i opreme za ličnu zaštitu na radu;
- saraduje sa državnim organima i daje potrebna obavještenja o primjeni preventivnih mjera zaštite i zdravlja na radu.

Zaposleni je obavezan da:

- sprovodi sve preventivne mjere zaštite i zdravlja na radu kako bi sačuvao svoje zdravlje, kao i zdravlje drugih zaposlenih;
- namjenski koristi propisana sredstva i opremu za ličnu zaštitu na radu i da njima pažljivo rukuje, kako ne bi ugrozio svoju bezbjednost i zdravlje kao i bezbjednost i zdravlje drugih lica;
- dodatno brine o svojoj higijeni tako što će redovno i pravilno prati ruke;
- ličnu odjeću drži odvojenu od sredstava i opreme za ličnu zaštitu na radu i radnog odijela;
- obavezno obavjesti poslodavca ukoliko posumnja na simptome zarazne bolesti kod sebe, kod drugih zaposlenih ili članova svoje porodice;
- prije početka rada pregleda svoje radno mjesto uključujući i sredstva za rad koja koristi, kao i sredstva i opremu za ličnu zaštitu na radu i da u slučaju uočenih nedostataka upozna poslodavca ili drugo ovlašćeno lice;
- prije napuštanja radnog mjesta, da radno mjesto i sredstva za rad ostavi u stanju da ne ugrožavaju druge zaposlene;
- u skladu sa svojim saznanjima, odmah obavjesti poslodavca o nepravilnostima, štetnostima, opasnostima ili drugoj pojavi koja bi na radnom mjestu mogla da ugrozi njegovu bezbjednost i zdravlje, odnosno bezbjednost i zdravlje drugih zaposlenih;
- saraduje sa poslodavcem i stručnim licem za zaštitu i zdravlje na radu, kako bi se sprovele dodatne neophodne mjere za zaštitu i zdravlje na radu.

